

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	36812
Nom	Institucions jurídiques de la UE
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1933 - Programa Doble Grau Dret-Economia_2022	Dobles Títols Facultat de Dret - Facultat d'Economia	1	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1933 - Programa Doble Grau Dret-Economia_2022	1 - Assignaturas de primer curso	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
JIMENA QUESADA, LUIS	55 - Dret Constitucional, Ciència Política i de l'Administració

RESUM

L'elaboració d'aquesta guia acadèmica és fruit de la coordinació entre els tres departaments que imparteixen l'assignatura. Té un caràcter orientatiu, amb indicacions de mínims. Cada docent, segons la disciplina jurídica que inspire els seus coneixements, donarà l'orientació docent que estime convenient i, per tant, hi introduirà les alteracions pertinents.

1) Situació de l'assignatura en el pla d'estudis, altres assignatures amb què es relaciona, continuïtat amb altres assignatures ...

"Institucions jurídiques de la Unió Europea" (d'ara endavant IJUE) és una assignatura que s'imparteix al llarg del segon semestre del primer curs del grau de Dret i de les dobles titulacions "ADE-Dret" i "DretCriminologia". Encara que depèn de tres departaments de la Facultat de Dret (el Departament de Dret Administratiu, l'àrea de "Dret Constitucional" del Departament de Dret Constitucional i Ciència Política i de l'Administració, i l'àrea de "Dret Internacional Públic i Relacions Internacionals" del Departament de Dret Internacional Adolfo Miaja de la Muela) és una assignatura transversal que interessa

i s'aplica en totes les branques jurídiques. Des que en 1986 Espanya ingressà en les Comunitats Europees –precedent de l'actual Unió Europea– un nou ordenament jurídic, el Dret Comunitari Europeu, ara “Dret de la Unió Europea”, conviu amb l'ordenament jurídic intern dels Estats Membres de la Unió i determina de manera substantiva el seu contingut material i el sistema de fonts del Dret, així com la seua aplicació i interpretació. Paral·lelament, Espanya es va integrar en un nou ordre econòmic (el mercat interior únic sense fronteres de la UE) en el qual el lliure comerç entre els seus membres va ser un dels principis fundacionals de la UE i es compromet a obrir també el comerç mundial.

A això cal afegir l'important espectre de matèries l'exercici de competències sobiranes de les quals ha estat cedit, en tot o en part, per l'Estat espanyol a la Unió Europea, la qual cosa implica que pràcticament la totalitat de les disciplines jurídiques del dret intern es veguen condicionades per les polítiques i el Dret de la Unió. A més, la dimensió econòmica de la pertinença a la UE té també una forta influència en la nostra vida quotidiana, ja que la UE garanteix la lliure circulació de béns, serveis, capitals i persones establint normes de competència, eliminant barreres tècniques, jurídiques i burocràtiques, digitalitzant les llibertats del mercat únic de la UE (amb normes d'àmbit comunitari per als serveis de telecomunicacions, drets d'autor i protecció de dades) o completant la unió econòmica i monetària amb una unió bancària en resposta a la recent crisi financera.

2) Breu descripció de la matèria, tipus de continguts i aplicacions possibles

L'assignatura "Institucions Jurídiques de la Unió Europea" abasta l'estudi del Dret de la Unió Europea (d'ara en avant UE). Aquest ordenament jurídic comprén tant els aspectes normatius supranacionals que regeixen l'estructura i el funcionament intern de la Unió –el seu sistema institucional, l'ordenament jurídic europeu, el seu àmbit competencial–, com la relació d'aquesta amb els seus Estats membres, però també amb tercers Estats i altres organitzacions internacionals. Per descomptat, la dimensió econòmica de la UE (coneguda com a "mercat comú" en els seus orígens) torna a exercir un paper crucial tant en la determinació de l'àmbit material de la legislació de la UE (per exemple, la negociació d'acords comercials amb tercers països o les normes comercials globals amb l'Organització Mundial del Comerç) com en la configuració del marc institucional europeu (per exemple, el Banc Central Europeu), sense oblidar els importants àmbits econòmics coberts per les competències de la Unió o la conciliació entre les llibertats econòmiques i altres drets fonamentals.

El Programa de l'assignatura que posteriorment es reproduïx està estructurat en cinc parts (o unitats temàtiques –d'ara en avant O.T.- segons l'epígraf 6 d'aquesta guia):

En la Primera Part, s'estudia el procés de construcció europea des dels seus orígens fins a l'actual configuració com a “Unió Europea”, després de l'entrada en vigor el Tractat de Lisboa l'1 de desembre de 2009, sense oblidar la crisi del "Brexit" i altres reptes (crisi econòmica i financera mundial, crisi dels refugiats i humanitària, així com la crisi del COVID-19). En aquesta primera part també s'explica què és la Unió Europea des d'una perspectiva jurídica, política i econòmica (els seus principals valors, principis, llibertats econòmiques i drets fonamentals, incloent les tensions entre les dinàmiques tant de la UEM - Unió Econòmica i Monetària- com del MSE -Model Social Europeu-) així com el repartiment de competències entre la Unió i els seus Estats membres (tenint en compte l'impacte del sistema de recursos propis de la UE i la gestió dels Fons Europeus).

En la Segona Part, s'explica el sistema institucional de la UE i es descriu la composició, competència i funcionament de totes i cadascuna de les institucions i els òrgans europeus. L'atenció se centrarà no sols en les institucions i organismes jurídics i polítics, sinó també en els que exerceixen tasques econòmiques i financeres (com el Banc Central Europeu, l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraude o l'Oficina de Propietat Intel·lectual de la Unió Europea, l'Autoritat Bancària Europea)

La Tercera Part descriu i analitza l'ordenament jurídic de la Unió, el seu sistema de fonts i l'aplicació del Dret europeu per la pròpia Unió i pels Estats membres. Per descomptat, també es posarà l'accent en els instruments legals llocs en pràctica per a fer front a la recent crisi econòmica i financera (accions de la Troika, mecanismes especials d'estabilitat financera, etc.).

La Quarta Part estudia l'estructura judicial de la Unió i els procediments que permeten al Tribunal de Justícia de la Unió Europea assegurar el compliment i aplicació del Dret de la UE. En aquest context, també es parlarà d'atenció a qüestions econòmiques controvertides, com els casos de competència de la UE i la revisió judicial per part dels tribunals europeus.

I la Cinquena Part estudia la competència i actuació de la UE en el pla internacional, tant pel que fa a la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC) i a la Política Comuna de Seguretat i Defensa (PSD), com pel que fa a les relacions de la Unió amb altres organitzacions internacionals i amb tercers països, inclosa la política de cooperació i l'ajuda humanitària. Des d'aquest punt de vista, es posarà l'accent, d'una banda, en les dimensions jurídiques i polítiques d'aquesta acció exterior i, per un altre, en les seues dimensions econòmiques, socials i culturals. En aquest últim cas, la política de cooperació i l'ajuda humanitària ocupen un lloc important, sense oblidar la recent evolució de les relacions de la UE amb l'OMC (Organització Mundial del Comerç), així com els últims acords comercials de la UE.

L'assignatura Institucions Jurídiques de la Unió Europea encarna, en certa manera, un dels "pilars" essencials dels estudis de Dret i Economia. El seu principal objecte d'anàlisi és tant el sistema jurídic com el model econòmic de la Unió Europea, amb especial referència als aspectes institucionals.

L'evolució i la dinàmica del procés d'integració europea (l'objectiu original de federalització present en la Declaració Schuman de 1950 o la més recent aposta per la constitucionalització de la Unió Europea) implica un enfocament més ampli des de la perspectiva del Dret Constitucional, incloent l'examen de les fonts del Dret de la Unió Europea (i les disposicions legals substancials de la "Constitució Econòmica Europea") així com la protecció dels drets fonamentals a nivell europeu. Malgrat l'absència -de moment- d'un consens constitucional europeu juntament amb un sentiment constitucional europeu (el Tractat de Lisboa de 2007 ha de ser vist com un pas en el llarg procés d'integració europea i no com un punt final) l'objectiu de l'assignatura és sensibilitzar sobre la importància pràctica del Dret i l'Economia de la Unió Europea (com a matèria "transversal") no sols per als operadors econòmics i jurídics sinó també per als poders públics i la ciutadania.

Finalment, cal tindre en compte que Institucions Jurídiques de la Unió Europea també està estretament relacionada amb l'objectiu de crear i consolidar "l'Espai Europeu d'Educació Superior".

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis

Per a cursar aquesta assignatura, és recomanable entre altres:

- saber expressar-se correctame
- estar en condicions de llegir textos en idiomes oficials de la Unió Europea, com l'anglès o el francès.
- manejar eines d'ofimàtica i, en particular, la plataforma Aula Virtual de la Universitat de València

COMPETÈNCIES

RESULTATS DE L'APRENENTATGE

Aquesta assignatura té l'objectiu que l'alumnat adquirisca les competències següents com a resultat del seu aprenentatge:

- Coneixement de l'origen, l'evolució i la situació actual de les institucions, òrgans i competències de la Unió Europea.
- Coneixement de l'ordenament jurídic de la Unió Europea i la seua relació amb els ordenaments nacionals dels estats membres.
- Capacitat per a identificar, procurar-se, manejar i analitzar els textos i documents propis de l'àmbit de l'assignatura.
- Capacitat per a treballar en grup en el tractament i la solució de problemes jurídics propis de l'àmbit de l'assignatura.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La Unió europea: aspectes generals

Tema 1: El procés d'integració europea.

1.- Evolució històrica del procés d'integració europeu. 2.- Dinàmica jurídica i política: cooperació i integració. 3.- Dinàmica econòmica: zona de lliure comerç, unió duanera i mercat comú. 4.- La creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), i la creació de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEa/Euratom). 5.- Les reformes d'aprofundiment dels Tractats Constitutius. 6.- Les successives ampliacions d'Estats membres. 7.- Del Tractat de Niça al Tractat de Lisboa.

Tema 2. La Unió Europea: naturalesa jurídica, política i econòmica.

1.- La Unió Europea (UE): concepte i naturalesa jurídic-política. 2.- Els valors, els objectius i els principis fonamentals de la Unió. 3.- El model econòmic de la UE: una economia social de mercat altament competitiva. 4.- La condició d'Estat membre. 5.- La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea i el Pilar Europeu de Drets Socials. 6.- Ciutadania europea i participació en el si de la Unió. 7.- L'Europa de diverses velocitats des d'una perspectiva econòmic-social: la UEM (Unió Econòmica i Monetària) i el MSE (Model Social Europeu). 8.- L'Europa de diverses velocitats des d'una perspectiva jurídic-política: L'Espai Schengen i les cooperacions reforçades.

Tema 3. Les competències de la Unió Europea.

1.- Les competències de la UE: precisions conceptuals. 2.- Fonament de les competències de la Unió: el principi d'atribució. 3.- Categories i àmbits de competències. 4.- Els principis que regeixen l'exercici de les competències: subsidiarietat, proporcionalitat i suficiència de mitjans. 5.- Els principis de solidaritat i cooperació lleial. 6.- El sistema de recursos propis de la UE. 7.- La cohesió econòmica, social i territorial: els fons europeus.

2. El Sistema institucional de la Unió Europea

Tema 4. El sistema institucional (I)

1. El marc institucional de la Unió Europea. 2. El Parlament Europeu. 3. El Consell Europeu. 4. El Consell. 5. La Comissió Europea. 6. El Tribunal de Justícia de la UE: introducció

Tema 5. El sistema institucional (II)

7. El Banc Central Europeu. 8. El Tribunal de Comptes. 9. Els òrgans consultius: el Comitè Econòmic i Social, el Comitè de les Regions. 10. Altres òrgans i organismes: especial atenció a aquells que fan tasques econòmiques i financeres.

3. El ordenament jurídic de la Unió Europea

Tema 6. Las fuentes del Derecho de la Unión Europea.

1.- Caràcters generals de les fonts del Dret de la Unió. 2.- Els Tractats constitutius. 3.- Els actes jurídics adoptats per les institucions de la Unió. 4.- Els instruments jurídics de la PESC. 5. Els Tractats internacionals. 6.- Els Principis Generals del Dret de la Unió i les tradicions constitucionals comunes als Estats membres. 7.- Nous i controvertits instruments jurídics en resposta a la recent crisi econòmica i financera: Les accions de la Troica i els mecanismes especials d'estabilitat financera.

Tema 7. Principis rectoris y relaciones entre el Dret de la Unió Europea y els ordenaments jurídics dels estats membres.

1.- Autonomia i primacia del Dret d'UE.- 2.- Aplicació i efecte directes del Dret de la Unió. 4.- L'aplicació del Dret de la Unió pels Estats membres. 5.- El jutge nacional com a jutge de Dret europeu.

4. El Sistema judicial de la Unió Europea

Tema 8. El Sistema judicial de la Unió Europea.

1.- El Tribunal de Justícia de la Unió Europea (el Tribunal de Justícia, el Tribunal General i els Tribunals especialitzats). 2.- La competència contenciosa del Tribunal de Justícia de la UE: el recurs d'incompliment; el recurs d'anul·lació; el recurs per omissió; l'excepció d'il·legalitat; el recurs per responsabilitat extracontractual 3. La qüestió prejudicial: la col·laboració dels òrgans jurisdiccionals dels Estats membres. 4.- Els recursos de cassació i de reexamen. 5.- El control judicial de la Política Exterior i de Seguretat Comuna. 6.- La competència consultiva del Tribunal de Justícia de la UE. 7.- Qüestions econòmiques controvertides: atenció als casos de competència de la UE i a la revisió judicial per part dels tribunals europeus.

5. Lacció exterior de la Unió Europea

Tema 9. Lcció exterior de la Unió Europea (I): dimensió jurídica i política

1.- La UE com a subjecte de Dret Internacional. 2.- La competència exterior de la Unió: abast, contingut i naturalesa. 3.- La Política Exterior i de Seguretat Comuna: àmbit material, estructura i funcionament. 4.- La Política Comuna de Seguretat i Defensa.

Tema 10. Lcció exterior de la Unió Europea (II): dimensió econòmica, social i cultural.

1.- Les relacions de la Unió amb les Organitzacions Internacionals i amb Tercers Països. 2.- La relació específica de la UE amb l'Organització Mundial del Comerç (OMC) i l'Espai Econòmic Europeu (EEE). 3.- Tipus d'acords comercials de la UE. 4.-La política de cooperació i l'ajuda humanitària. 5.- El Servei Europeu d'Acció Exterior

Lesson 10. The External Action of The European Union (II): Economic, Social and Cultural dimensions.

1. The EUs relations with international organizations and third countries. 2. The specific EU relation with the World Trade Organization (WTO) and the European Economic Area (EEA). 3. Types of EU trade agreements. 4. Cooperation policy and humanitarian aid. 5. The European External Action Service.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	60,00	100
Estudi i treball autònom	60,00	0
Preparació de classes de teoria	30,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

Cada estudiant hauran d'adquirir els coneixements teoricodogmàtics que conformen la matèria "Institucions Jurídiques de la Unió Europea", el contingut de la qual es recull en el programa inclòs en el punt 5 d'aquesta guia. Aquesta assignatura té assignada una càrrega docent de 6 crèdits ECTS (abreviatura anglesa de "sistema europeu de transferència i acumulació de crèdits") que es concreten en: 6 crèdits x 25 hores = 150 hores (RD 1125/2003, Art. 4.5).

Aquestes hores es distribuïran en tres tipus d'activitats que han de realitzar els estudiants i estudiantess:

- Activitats dirigides (fora de l'aula): 30 hores.
- Docència presencial (a l'aula): 60 hores.
 - a) Classes: 30 hores.
 - b) Classes aplicades: 20 hores.
 - c) Activitats complementàries i exàmens: 10 hores.
- Treball autònom (fora de l'aula): 60 hores.

Al llarg del curs, tots els grups d'estudiants i estudiantess que cursen l'assignatura, a més de les activitats que cada docente de cada grup proposa a l'estudiantat, es realitzarà una activitat coordinada pels tres departaments de què depèn l'assignatura, que realitzaran tots els grups. En particular, s'organitzarà un taller de maneig i consulta de recursos electrònics de la UE

AVALUACIÓ**Sistema de evaluación.**

El sistema d'avaluació Cada docent podrà indicar en l'annex a la seua guia docent l'existència de qualsevol requisit mínim per a aprovar l'assignatura (ja siga en relació amb la prova global o amb l'avaluació contínua). En cas de no establir-se cap requisit mínim en l'annex, s'entendrà que no s'exigeix mínim necessari en la prova global o en l'avaluació contínua per a aprovar l'assignatura.

A- Prova/es escrita/es i/o orals, consistents en un o més exàmens que podran ser de tipus objectiu, incloure qüestions teòrico-pràctiques i/o problemes.

B- Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència regular i participació activa en les activitats presencials proposades, como ara la realització de pràctiques o la participació en tallers, l'elaboració i/o entrega de treballs, memòries/informes i/o presentacions orals sobre eixes activitats, de forma individual o col·lectiva, tot això prenent en consideració el grau d'implicació i esforç de l'estudiant en el procés d'ensenyança-aprenentatge i les habilitats i actituds mostrades durant el desenvolupament de les dites activitats.

C- Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència de l'estudiant a seminaris o visites a institucions; i, si és el cas, entrega de treballs, memòries/informes i/o presentacions orals sobre l'activitat realitzada, de forma individual o col·lectiva, tot això prenent en consideració el grau d'implicació i esforç de l'estudiant en el procés d'ensenyança-aprenentatge i les habilitats i actituds mostrades durant el desenvolupament de la dita activitat.

D- Per a la realització de les activitats aplicades i complementàries, el professor de l'assignatura, podrà fer servir la metodologia de L'Aprenentatge-Servei.

E- Les activitats d'avaluació contínua, per la seua naturalesa, no són recuperables i, per tant, no podran ser acceptades quan no hagen estat realitzades durant el període establert a efectes de la primera convocatòria, ni tampoc per tal d'obtenir-ne una major nota.

Ponderació

La prova global s'ha de valorar entre un 50% i un 70% de la nota final de l'assignatura, mentre que el conjunt d'activitats d'avaluació contínua s'ha de valorar en la proporció restant.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- En orden alfabético:
<http://europa.eu>
- ALDECOA LUZÁRRAGA ET ALII (dirs.), Gobernanza y reforma internacional tras la crisis financiera y económica: el papel de la Unión Europea, Madrid, Marcial Pons, 2014.
- ALONSO GARCÍA, R., Sistema jurídico de la Unión Europea, Cizur Menor, Civitas- Thomson-Reuters, 2014 (4th ed.).
- BALDWIN, R. and WYPLOSZ, C. The Economics of European Integration, 2021, New York, McGraw-Hill (6th ed).
- BARNARD, C. and PEERS, S., European Union Law, Oxford, Oxford University Press, 2017 (2nd ed)
- BORCHARDT, K.D., The ABC of the EU law, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017, 148 pp. (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5d4f8cde-de25-11e7->

a506-01aa75ed71a1)

- BOU FRANCH, V. (Dir.), *Introducción al Derecho de la Unión Europea*, Madrid, Civitas, 2014.
- CHALMERS, D., DAVIES, G. and MONTI, G., *European Union Law. Texts and materials*, Cambridge, Cambridge University Press, 2019.
- CRAIG, P. and DE BÚRCA, G., *EU Law: Text, Cases and Materials*, Oxford University Press, 2020 (7th ed).
- DE GRAUWE, P., *Economics of Monetary Union*, 2020, Oxford, OUP Oxford (13th ed).
- HORVÁTH, Z.: *Handbook on the European Union*, HVG-ORAC Publishing House Ltd, 2012 (4th ed).
- JIMENA QUESADA, L.: *Dret de la Unió Europea*, Valencia, Publicacions de la Universitat de València, 2006.
- LÓPEZ CASTILLO, A. (dir.): *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, Valencia, Tirant lo Blanch, Vols. I, II and III (2015-2018).
- MANGAS MARTÍN, A.; LIÑÁN NOGUERAS, D. L., *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, 10th ed., Madrid, Tecnos, 2020.
- MILCZAREK, D., ADAMCZYK, A., and ZAJACZKOWSKI, K. (eds.), *Introduction to European Studies: A New Approach to Uniting Europe*, Warsaw, Centre for Europe/University of Warsaw, 2013.
- SARMIENTO, D.: *El Derecho de la Unión Europea*, Madrid, Marcial Pons, 2020 (3rd ed.).

Complementàries

- <http://cde.uv.es/>
- BAR CENDÓN, A. (ed.), *Los Tratados de la Unión Europea*, versión consolidada tras el Tratado de Lisboa de 13 de diciembre de 2007, Valencia, Tirant lo Blanch, 2010.
- BOU FRANCH, V., CERVERA VALLTERRA, M., *Normativa y jurisprudencia básica del Derecho de la Unión Europea*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2016 (2nd ed.).
- DIAZ LAFUENTE, J., *Montblanc*, recursos educativos para la enseñanza de la Unión Europea, Valencia, Universitat de València, 2013.
- FERNÁNDEZ LIESA, C.R. ET ALII, *Tratado de Lisboa: Análisis y perspectivas*, Madrid, Dykinson, 2009.
- GUTIÉRREZ ESPADA, C.; CERVELL HORTAL, M.J.: *Adaptación al Tratado de Lisboa (2007) del sistema institucional decisorio de la Unión, su acción exterior y personalidad jurídica*, Granada, Comares, 2010.
- JIMENA QUESADA, L., *Social Rights and Policies in the European Union*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2016.
- MONTI, M. ET ALII, *Future financing of the EU. Final report and recommendation of the High Level Group on Own Resources*, Brussels, European Commission, 2016.
- PÉREZ DE LAS HERAS, B., *El mercado interior europeo. Las libertades económicas comunitarias: mercancías, personas, servicios y capitales*, Bilbao, Universidad de Deusto, 2008 (2nd ed).